Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

18 iunie 2024*

„Trimitere preliminară – Spațiul de libertate, securitate și justiție – Directiva 2011/95/UE – Articolul 21 alineatul (1) – Directiva 2013/32/UE – Articolul 9 alineatele (2) și (3) – Acordare definitivă a statutului de refugiat de către un stat membru – Refugiat care are reședința, după această acordare, într-un alt stat membru – Cerere de extrădare a statului terț de origine a acestui refugiat adresată statului membru de reședință – Efectul deciziei de acordare a statutului de refugiat asupra procedurii de extrădare în cauză – Articolul 18 și articolul 19 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Protecția refugiatului menționat împotriva extrădării astfel solicitate”

În cauza C-352/22,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Oberlandesgericht Hamm (Tribunalul Regional Superior din Hamm, Germania), prin decizia din 19 mai 2022, primită de Curte la 1 iunie 2022, în procedura privind extrădarea lui

A.,

cu participarea:

Generalstaatsanwaltschaft Hamm,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnul L. Bay Larsen, vicepreședinte, domnul A. Arabadjiev, doamna K. Jürimäe (raportoare), domnii E. Regan, T. von Danwitz și Z. Csehi și doamna O. Spineanu-Matei, președinți de cameră, domnii M. Ilešič și J.-C. Bonichot, doamna L. S. Rossi, domnii I. Jarukaitis și A. Kumin, doamna M. L. Arastey Sahún și domnul M. Gavalec, judecători,

avocat general: domnul J. Richard de la Tour,

grefier: domnul D. Dittert, șef de unitate,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 12 iunie 2023,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru A., de H.-J. Römer și U. Sommer, Rechtsanwälte;

* Limba de procedură: germana.

– pentru guvernul german, de J. Möller și A. Hoesch, în calitate de agenți;

– pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de D. G. Pintus, avvocato dello Stato;

– pentru Comisia Europeană, de A. Azéma, S. Grünheid și J. Hottiaux, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 19 octombrie 2023,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 9 alineatele (2) și (3) din Directiva 2013/32/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 privind procedurile comune de acordare și retragere a protecției internaționale (JO 2013, L 180, p. 60) și a articolului 21 alineatul (1) din Directiva 2011/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate (JO 2011, L 337, p. 9).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei proceduri referitoare la extrădarea lui A., un resortisant turc care beneficiază de statutul de refugiat în Italia și care are reședința în Germania, în urma unei cereri de extrădare care a fost adresată de autoritățile turce autorităților germane în vederea urmăririi penale împotriva acestuia.

Cadrul juridic

Dreptul internațional

Convenția de la Geneva

3 Convenția privind statutul refugiaților, semnată la Geneva la 28 iulie 1951 [*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 189, p. 150, nr. 2545 (1954)], a intrat în vigoare la 22 aprilie 1954 (denumită în continuare „Convenția de la Geneva”). Ea a fost completată prin Protocolul privind statutul refugiaților, încheiat la New York la 31 ianuarie 1967 și intrat în vigoare la 4 octombrie 1967.

4 Toate statele membre sunt părți contractante la Convenția de la Geneva. În schimb, Uniunea Europeană nu este parte contractantă la această convenție.

5 Articolul 1 secțiunea A din convenția menționată prevede:

„Pentru scopurile prezentei convenții, termenul de refugiat se va aplica oricărei persoane:

[…]

(2) care, în urma unor temeri justificate de a fi persecutată datorită rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniilor sale politice, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește protecția acestei țări; sau care, neavând nicio cetățenie și găsindu-se în afara țării în care avea reședința obișnuită ca urmare a unor astfel de evenimente, nu poate sau, datorită respectivei temeri, nu dorește să se reîntoarcă.

În cazul unei persoane care are mai multe cetățenii, expresia țara a cărei cetățenie o are vizează fiecare dintre țările a cărei cetățenie o are. Nu va fi considerată ca lipsită de protecția țării a cărei cetățenie o are nicio persoană care, fără un motiv valabil întemeiat pe o teamă justificată, nu a solicitat protecția uneia dintre țările a cărei cetățenie o are."

6 Articolul 33 paragraful 1 din aceeași convenție prevede:

„Niciun stat contractant nu va expulza sau returna în niciun fel un refugiat peste frontierele teritoriilor unde viața sau libertatea sa ar fi amenințate pe motiv de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinii politice."

Convenția europeană de extrădare

7 Articolul 3 paragrafele 1 și 2 din Convenția europeană de extrădare, semnată la Paris la 13 decembrie 1957, are următorul cuprins:

„1. Extrădarea nu se va acorda, dacă infracțiunea pentru care este cerută este considerată de partea solicitată ca infracțiune politică sau ca faptă conexă unei asemenea infracțiuni.

2. Aceeași regulă se va aplica, dacă partea solicitată are motive temeinice de a crede că cererea de extrădare motivată printr-o infracțiune de drept comun a fost prezentată în vederea urmăririi sau pedepsirii unei persoane pentru considerente de rasă, de religie, de naționalitate sau de opinii politice ori că situația acestei persoane riscă să fie agravată pentru unul sau altul dintre aceste motive."

Dreptul Uniunii

Directiva 2011/95

8 Considerentul (21) al Directivei 2011/95 are următorul cuprins:

„Recunoașterea statutului de refugiat este un act declarativ."

9 Articolul 2 din această directivă este redactat după cum urmează:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[…]

(b) «beneficiar de protecție internațională» înseamnă o persoană căreia i s-a acordat statutul de refugiat sau statutul conferit prin protecție subsidiară, astfel cum sunt definite la literele (e) și (g);

[…]

(d) «refugiat» înseamnă orice resortisant al unei țări terțe care, ca urmare a unei temeri bine fondate de a fi persecutat din cauza rasei sale, a religiei, a naționalității, a opiniilor politice sau a apartenenței la un anumit grup social, se află în afara țării al cărei cetățean este și care nu poate sau, din cauza acestei temeri, nu dorește să solicite protecția respectivei țări sau orice apatrid care, aflându-se din motivele menționate anterior în afara țării în care avea reședința obișnuită, nu poate sau, din cauza acestei temeri, nu dorește să se întoarcă în respectiva țară și care nu intră în domeniul de aplicare a articolului 12;

(e) «statut de refugiat» înseamnă recunoașterea, de către un stat membru, a calității de refugiat a oricărui resortisant al unei țări terțe sau a oricărui apatrid;

[…]

(i) «solicitant» înseamnă un resortisant al unei țări terțe sau un apatrid care a introdus o cerere de protecție internațională în privința căreia nu s-a luat încă o decizie definitivă;

[…]”

10 Capitolul III din Directiva 2011/95, intitulat „Condiții pentru a fi considerat refugiat”, cuprinde articolele 9-12 din aceasta. Articolele 11 și 12 din directiva amintită definesc cazul în care un resortisant al unei țări terțe sau un apatrid încetează să mai fie refugiat și, respectiv, în care un resortisant al unei țări terțe sau un apatrid este exclus de la recunoașterea statutului de refugiat.

11 Articolele 13 și 14 din directiva menționată figurează în capitolul IV din aceasta, intitulat „Statutul de refugiat”.

12 Potrivit articolului 13 din aceeași directivă:

„Statele membre acordă statutul de refugiat oricărui resortisant al unei țări terțe sau oricărui apatrid care îndeplinește condițiile necesare pentru a fi considerat refugiat în conformitate cu capitolele II și III.”

13 Articolul 14 din Directiva 2011/95 privește „[r]evocarea, încetarea sau refuzul de reînnoire a statutului de refugiat”. Potrivit acestui articol:

„(1) În ceea ce privește cererile de protecție internațională depuse după intrarea în vigoare a Directivei 2004/83/CE [a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate (JO 2004, L 304, p. 12, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 52)], statele membre revocă statutul de refugiat acordat de o autoritate guvernamentală, administrativă, judiciară sau cvasijudiciară unui resortisant al unei țări terțe sau unui apatrid, dispun încetarea sau refuză reînnoirea acestuia atunci când refugiatul a încetat să mai beneficieze de acest statut în temeiul articolului 11.

(2) Fără să aducă atingere obligației refugiatului, în temeiul articolului 4 alineatul (1), de a declara toate faptele relevante și de a furniza toate documentele justificative relevante de care dispune, statul membru care a acordat statutul de refugiat demonstrează, de la caz la caz, că respectiva

persoană a încetat să mai fie sau nu a fost niciodată un refugiat în sensul alineatului (1) din prezentul articol.

(3) Statele membre revocă statutul de refugiat al oricărui resortisant al unei țări terțe sau al oricărui apatrid, dispun încetarea sau refuză reînnoirea acestuia în cazul în care, după ce i-au acordat statutul de refugiat, stabilesc că:

(a) refugiatul este sau ar fi trebuit să fie exclus de la recunoașterea statutului de refugiat în temeiul articolului 12;

(b) alterarea sau omiterea anumitor fapte, inclusiv utilizarea unor documente false, a jucat un rol hotărâtor în luarea deciziei de acordare a statutului de refugiat.

(4) Statele membre pot revoca statutul acordat unui refugiat de către o autoritate guvernamentală, administrativă, judiciară sau cvasijudiciară, pot dispune încetarea sau pot refuza reînnoirea acestuia în cazul în care:

(a) există motive rezonabile de a-l considera un pericol pentru siguranța statului membru în care se află;

(b) ca urmare a faptului că a fost condamnat printr-o hotărâre judecătorească definitivă pentru o infracțiune deosebit de gravă, reprezintă o amenințare pentru societatea respectivului stat membru.

(5) În situațiile descrise la alineatul (4), statele membre pot decide să nu acorde statutul de refugiat atunci când nu a fost încă luată o decizie.

(6) Persoanele cărora li se aplică alineatele (4) și (5) au drepturile prevăzute la articolele 3, 4, 16, 22, 31, 32 și 33 din Convenția de la Geneva sau drepturi similare, atât timp cât se află în statele membre.”

14 Capitolul VII din respectiva directivă, intitulat „Conținutul protecției internaționale”, cuprinde articolele 20-35 din aceasta.

15 Articolul 21 din directiva menționată, intitulat „Protecția împotriva returnării”, prevede la alineatul (1):

„Statele membre respectă principiul nereturnării în temeiul obligațiilor internaționale.”

16 Articolul 36 al doilea paragraf din aceeași directivă enunță:

„Statele membre, în colaborare cu Comisia [Europeană], adoptă toate dispozițiile utile pentru a stabili cooperarea directă și schimbul de informații între autoritățile competente.”

Directiva 2013/32

17 Articolul 9 din Directiva 2013/32, intitulat „Dreptul de a rămâne în statul membru în timpul examinării cererii”, prevede:

„(1) Solicitanților li se permite să rămână în statul membru, numai în scopul procedurii, până la adoptarea unei decizii de către autoritatea decizională în conformitate cu procedurile în primă instanță prevăzute la capitolul III. Prezentul drept de a rămâne în statul membru nu constituie un drept de a primi permis de ședere.

(2) Statele membre pot prevedea excepții de la această normă numai în cazul în care o persoană depune o cerere ulterioară menționată la articolul 41 sau în cazul în care vor preda sau, după caz, extrăda o persoană fie către un alt stat membru, în temeiul obligațiilor care decurg dintr-un mandat european de arestare sau din alte considerente, fie către o țară terță, fie către o instanță penală internațională.

(3) Un stat membru poate extrăda un solicitant către o țară terță în temeiul alineatului (2) numai în cazul în care autoritățile competente sunt convinse că o decizie de extrădare nu va duce la o returnare directă sau indirectă, încălcându-se astfel obligațiile internaționale și față de Uniune ale statului membru respectiv.”

18 Articolele 44 și 45 din această directivă stabilesc normele care guvernează procedura de retragere a protecției internaționale. Mai precis, articolul 45 alineatele (1) și (3) din directiva menționată prevede:

„(1) Statele membre se asigură că, în cazul în care autoritatea competentă examinează retragerea protecției internaționale unui resortisant al unei țări terțe sau unui apatrid în conformitate cu articolul 14 sau cu articolul 19 din [Directiva 2011/95], persoana în cauză beneficiază de următoarele garanții:

(a) este informată în scris cu privire la faptul că autoritatea competentă reexaminează îndeplinirea de către aceasta a condițiilor pentru a beneficia de protecție internațională și cu privire la motivele reexaminării; și

(b) i se dă posibilitatea de a prezenta, în cadrul unui interviu personal în conformitate cu articolul 12 alineatul (1) litera (b) și cu articolele 14-17 sau printr-o declarație scrisă, motivele pentru care protecția sa internațională nu ar trebui să fie retrasă.

[…]

(3) Statele membre se asigură că decizia autorității competente de a retrage protecția internațională este notificată în scris. Motivele în fapt și în drept trebuie să fie specificate în decizie, iar informațiile despre modul în care decizia poate fi contestată se comunică în scris.”

19 În temeiul articolului 49 al doilea paragraf din Directiva 2013/32:

„Statele membre, în colaborare cu Comisia, adoptă toate măsurile corespunzătoare pentru a stabili cooperarea directă și un schimb de informații între autoritățile competente.”

Dreptul german

20 Articolul 6 alineatul (2) din Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (Legea privind asistența judiciară internațională în materie penală) din 23 decembrie 1982 (BGBl. 1982 I, p. 2071) are următorul cuprins:

„Extrădarea nu este permisă în cazul în care există motive serioase de a crede că persoana reclamată, dacă ar fi extrădată, ar fi urmărită sau pedepsită din cauza rasei, a religiei, a naționalității, a apartenenței la un anumit grup social sau a opiniilor politice ori că situația sa ar fi agravată pentru unul dintre aceste motive.”

21 Articolul 6 din Asylgesetz (AsylG) (Legea privind azilul) din 26 iunie 1992 (BGBl. 1992 I, p. 1126), în versiunea publicată la 2 septembrie 2008 (BGBl. 2008 I, p. 1798), astfel cum a fost modificată ultima dată prin articolul 9 din Gesetz zur Weiterentwicklung des Ausländerzentralregisters (Legea privind consolidarea registrului central al resortisanților străini) din 9 iulie 2021 (BGBl. 2021 I, p. 2467), enunță:

„Decizia privind cererea de azil este obligatorie în toate cauzele în care recunoașterea ca persoană care beneficiază de drept de azil sau acordarea de protecție internațională în sensul articolului 1 alineatul (1) punctul 2 este relevantă din punct de vedere juridic. Acest lucru nu se aplică în ceea ce privește procedura de extrădare și procedura prevăzută la articolul 58a din Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet (Aufenthaltsgesetz – AufenthG) (Legea privind ședederea, exercitarea unei activități remunerate și integrarea străinilor pe teritoriul federal) din 30 iulie 2004 (BGBl. 2004 I, p. 1950).”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

22 A. este un resortisant turc de origine kurdă. El a părăsit Turcia în anul 2010.

23 Printr-o decizie definitivă din 19 mai 2010, autoritățile italiene i-au recunoscut lui A. statutul de refugiat pentru motivul că era expus unui risc de persecuție politică din partea autorităților turce din cauza susținerii acordate Partidului Muncitorilor din Kurdistan (PKK). Acest statut este valabil până la 25 iunie 2030.

24 Din luna iulie a anului 2019, A. are reședința în Germania.

25 Pe baza unui mandat de arestare emis la 3 iunie 2020 de o instanță turcă, A. a făcut obiectul unei alerte prin Organizația Internațională de Poliție Criminală (Interpol) pentru a fi arestat în vederea extrădării sale în Turcia în scopul urmăririi penale pentru omor. El este acuzat că, la 9 septembrie 2009, la Bingöl (Turcia), a tras un foc de armă care ar fi nimerit-o pe mama sa, după o dispută verbală cu tatăl și cu fratele său. Mama lui A. ar fi decedat ca urmare a rănilor suferite.

26 A. a fost arestat în Germania la 18 noiembrie 2020, iar apoi a fost plasat în detenție provizorie în vederea extrădării până la 14 aprilie 2022.

27 Prin ordonanța din 2 noiembrie 2021, Oberlandesgericht Hamm (Tribunalul Regional Superior din Hamm, Germania), care este instanța de trimitere, a declarat admisibilă extrădarea lui A. în Turcia. Această instanță a apreciat că, în temeiul dreptului german, decizia de acordare a statutului de refugiat adoptată de autoritățile italiene nu producea efecte obligatorii în privința procedurii de extrădare desfășurate în Germania, ci putea constitui un indiciu pentru a stabili, în

vederea examinării cererii de extrădare, dacă A. ar fi expus unui risc serios și concret de a face obiectul, în Turcia, al unor persecuții politice. Prin urmare, instanța menționată a efectuat o examinare autonomă a acestei cereri de extrădare pe baza argumentelor prezentate de A., pe de o parte, în cadrul procedurii de azil desfășurate în Italia, de care a putut lua cunoștință după transmiterea documentelor referitoare la această procedură, și, pe de altă parte, în cadrul procedurii de extrădare. Ea a ținut seama și de garanțiile furnizate de autoritățile turce în sensul că procedura penală care s-ar desfășura în urma extrădării ar respecta cerințele procesului echitabil. Instanța de trimitere a conchis că nu exista un risc de persecuții politice și nici motive serioase de a crede că respectiva cerere de extrădare, motivată de săvârșirea unei infracțiuni de drept comun, a fost prezentată în scopul urmăririi penale sau al sancționării lui A. pentru opiniile sale politice sau că situația acestuia riscă, în cazul predării, să fie agravată pentru astfel de motive.

28 Această ordonanță a fost anulată de Bundesverfassungsgericht (Curtea Constituțională Federală, Germania), în urma unei acțiuni constituționale formulate de A. Potrivit acestei instanțe, Oberlandesgericht Hamm (Tribunalul Regional Superior din Hamm) a încălcat dreptul fundamental al lui A. care decurge din articolul 101 alineatul (1) din Grundgesetz (Legea fundamentală), în temeiul căruia nimeni nu poate fi privat de o instanță stabilită prin lege. Astfel, acest tribunal ar fi omis, cu încălcarea articolului 267 al treilea paragraf TFUE, să sesizeze Curtea cu titlu preliminar cu privire la problema, inedită și necesară pentru soluționarea litigiului, dacă, în temeiul dreptului Uniunii, recunoașterea definitivă de către un stat membru a statutului de refugiat unui resortisant al unei țări terțe este obligatorie în procedura de extrădare desfășurată, cu ocazia unei cereri formulate de statul terț de origine al acestui refugiat, de autoritatea competentă a unui alt stat membru.

29 În urma trimiterii spre rejudecare, după această anulare, a cauzei în discuție la Oberlandesgericht Hamm (Tribunalul Regional Superior din Hamm), acesta din urmă trebuie să se pronunțe din nou cu privire la cererea de extrădare formulată de A. Respectiva instanță subliniază că problema vizată la punctul anterior, netranșată de Curte, este controversată în doctrină.

30 Potrivit unei prime abordări, din articolul 9 alineatul (3) din Directiva 2013/32 ar rezulta că, atunci când unei persoane i s-a recunoscut, printr-o decizie definitivă, statutul de refugiat într-un stat membru, extrădarea către o țară terță nu ar mai fi admisibilă în temeiul dreptului Uniunii. Această interpretare ar fi confirmată de articolele 11, 12 și 14 din Directiva 2011/95, precum și de articolele 44 și 45 din Directiva 2013/32, care ar prevedea norme și proceduri referitoare la încetarea, la excluderea și la revocarea statutului de refugiat. Or, aceste norme și proceduri ar risca să fie eludate dacă ar fi posibil ca autoritățile unui stat membru să admită o cerere de extrădare a unui refugiat recunoscut ca atare de autoritățile unui alt stat membru.

31 Potrivit unei a doua abordări, legiuitorul Uniunii ar fi considerat că procedurile de azil și de extrădare sunt independente una de cealaltă, astfel încât o decizie de acordare de către un stat membru a statutului de refugiat unui resortisant al unei țări terțe nu poate produce efecte obligatorii în privința procedurii de extrădare desfășurate, cu ocazia unei cereri provenite din statul terț de origine al acestui refugiat, de autoritatea competentă a unui alt stat membru. Această procedură de extrădare ar putea constitui prima ocazie de a examina cauzele de excludere de la recunoașterea statutului de refugiat care ar putea justifica o revocare a acestui statut. Ar trebui totuși să se asigure respectarea principiului nereturnării, vizat la articolul 21 alineatul (1) din Directiva 2011/95.

32 Instanța de trimitere adoptă această a doua abordare și menține, de altfel, aprecierile deja efectuate în ordonanța sa din 2 noiembrie 2021.

33 Această instanță subliniază că nicio dispoziție din Directivele 2011/95 și 2013/32 nu prevede că o decizie prin care un stat membru a acordat statutul de refugiat unui resortisant al unei țări terțe produce un efect obligatoriu în privința procedurii de extrădare desfășurate, cu ocazia unei cereri formulate de statul terț de origine a acestui refugiat, de autoritatea competentă a unui alt stat membru.

34 Recunoașterea unui asemenea efect ar presupune că, în cazul descoperirii, în cadrul respectivei proceduri de extrădare, a unor elemente noi care ar justifica o apreciere diferită a riscului de persecuție politică la care este expusă persoana reclamată, ar trebui să se aștepte ca autoritatea statului membru care a acordat statutul de refugiat să procedeze, dacă este cazul, la retragerea statutului respectiv. Acest lucru ar prelungi procedura de extrădare menționată, ceea ce ar fi incompatibil cu principiul celerității, aplicabil în special atunci când persoana reclamată este arestată provizoriu în vederea extrădării.

35 Instanța de trimitere subliniază, pe de altă parte, că este conform cu obiectivul legitim de a evita impunitatea să se considere că, în pofida recunoașterii definitive a statutului de refugiat resortisantului unei țări terțe în cauză, extrădarea acestuia în țara sa terță de origine este admisibilă, în măsura în care această extrădare nu este contrară dreptului internațional și dreptului Uniunii, în special articolului 18 și articolului 19 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”). În această privință, instanța amintită precizează că, în lipsa unei extrădări, dreptul german permite, teoretic, începerea urmăririi penale împotriva persoanei reclamate. Ea apreciază însă că, întrucât faptele au avut loc în Turcia, o astfel de urmărire penală nu ar fi posibilă în practică având în vedere imposibilitatea autorităților de aplicare a legii germane de a obține elementele de probă sau de a proceda la audierea martorilor în Turcia.

36 În aceste condiții, Oberlandesgericht Hamm (Tribunalul Regional Superior din Hamm) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 9 alineatele (2) și (3) din Directiva [2013/32] coroborat cu articolul 21 alineatul (1) din Directiva [2011/95] trebuie interpretat în sensul că acordarea definitivă, în privința unei persoane, a statutului de refugiat, în sensul [Convenției de la Geneva], într-un alt stat membru […] este, în temeiul obligației de interpretare conformă a dreptului național prevăzute de dreptul Uniunii [articolul 288 al treilea paragraf TFUE și articolul 4 alineatul (3) TUE], obligatorie în cadrul procedurii de extrădare a unei asemenea persoane desfășurate în statul membru solicitat în sensul că extrădarea persoanei către statul terț sau către statul de origine este în mod necesar exclusă până la momentul la care statutul de refugiat a fost revocat sau a expirat?”

Cu privire la întrebarea preliminară

37 Prin intermediul unicei sale întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 9 alineatele (2) și (3) din Directiva 2013/32, precum și articolul 21 alineatul (1) din Directiva 2011/95 trebuie interpretate în sensul că, atunci când un resortisant al unei țări terțe care a obținut statutul de refugiat într-un stat membru face obiectul, într-un alt stat membru, pe teritoriul căruia are reședința, al unei cereri de extrădare provenite din statul său terț de origine, acest alt stat membru este ținut, în cadrul examinării respectivei cereri de extrădare, de decizia de acordare a statutului de refugiat acestui resortisant, astfel încât decizia menționată îl obligă să refuze extrădarea solicitată.

38 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, în lipsa unei convenții internaționale în materie de extrădare între Uniune și statul terț în cauză, în speță Republica Turcia, normele în această privință sunt de competența statelor membre. Cu toate acestea, după cum reiese din jurisprudența constantă a Curții, statele membre sunt obligate să exercite această competență cu respectarea dreptului Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 2 aprilie 2020, Ruska Federacija, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, punctul 48).

39 Înainte de a examina dispozițiile vizate în mod specific de instanța de trimitere, trebuie subliniat în primul rând că, în temeiul articolului 13 din Directiva 2011/95, statele membre acordă statutul de refugiat, în sensul articolului 2 litera (e) din această directivă, oricărui resortisant al unei țări terțe sau oricărui apatrid care îndeplinește condițiile necesare pentru a fi considerat refugiat în conformitate cu capitolele II și III din directiva menționată, fără a dispune de o putere discreționară în această privință [a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 iunie 2015, T., C-373/13, EU:C:2015:413, punctul 63, Hotărârea din 14 mai 2019, M și alții (Revocarea statutului de refugiat), C-391/16, C-77/17 și C-78/17, EU:C:2019:403, punctul 89, precum și Hotărârea din 16 ianuarie 2024, Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Femei victime ale violenței domestice), C-621/21, EU:C:2024:47, punctul 72 și jurisprudența citată].

40 Recunoașterea de către un stat membru a statutului de refugiat are, după cum reiese din considerentul (21) al Directivei 2011/95, un caracter declarativ, iar nu constitutiv al calității de refugiat. Rezultă că, în sistemul instituit de această directivă, un resortisant al unei țări terțe sau un apatrid care îndeplinește aceste condiții are, în virtutea acestui unic fapt, calitatea de refugiat, în sensul articolului 2 litera (d) din directiva menționată și al articolului 1 secțiunea A din Convenția de la Geneva [a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 mai 2019, M și alții (Revocarea statutului de refugiat), C-391/16, C-77/17 și C-78/17, EU:C:2019:403, punctele 85 și 86].

41 Recunoașterea oficială a calității de refugiat, pe care o constituie acordarea statutului de refugiat, are drept consecință că refugiatul în cauză beneficiază, în temeiul articolului 2 litera (b) din Directiva 2011/95, de o protecție internațională, în sensul respectivei directive, astfel încât dispune de ansamblul drepturilor și al avantajelor prevăzute în capitolul VII din directiva menționată [a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 mai 2019, M și alții (Revocarea statutului de refugiat), C-391/16, C-77/17 și C-78/17, EU:C:2019:403, punctul 91].

42 Așa fiind, statul membru care a recunoscut statutul de refugiat unui resortisant al unei țări terțe sau unui apatrid poate, în conformitate cu articolul 14 din Directiva 2011/95 coroborat cu articolele 44 și 45 din Directiva 2013/32, să fie determinat să revoce sau să retragă acest statut de refugiat, printre altele, atunci când rezultă că acesta a încetat să mai beneficieze de statutul respectiv în temeiul articolului 11 din Directiva 2011/95 sau că este sau ar fi trebuit să fie exclus de la recunoașterea statutului menționat în temeiul articolului 12 din această din urmă directivă.

43 În al doilea rând, legiuitorul Uniunii nu a concretizat încă complet, în stadiul actual al sistemului european comun de azil, obiectivul spre care tinde articolul 78 alineatul (2) litera (a) TFUE, și anume un statut uniform de azil în favoarea resortisanților țărilor terțe, valabil în toată Uniunea. În special, legiuitorul Uniunii nu a stabilit, în acest stadiu, niciun principiu potrivit căruia statele membre ar fi obligate să recunoască în mod automat deciziile de acordare a statutului de refugiat adoptate de un alt stat membru, și nici nu a precizat modalitățile de punere în aplicare a unui asemenea principiu [Hotărârea din 18 iunie 2024, Bundesrepublik Deutschland (Efectul unei decizii de acordare a statutului de refugiat), C-753/22, EU:C:2024:XXX, punctul 68].

44 Statele membre sunt astfel, în stadiul actual al dreptului Uniunii, libere să condiționeze recunoașterea tuturor drepturilor aferente statutului de refugiat pe teritoriul lor de adoptarea de către autoritățile lor competente a unei noi decizii de acordare a acestui statut [Hotărârea din 18 iunie 2024, Bundesrepublik Deutschland (Efectul unei decizii de acordare a statutului de refugiat), C-753/22, EU:C:2024:XXX, punctul 69].

45 În aceste condiții, trebuie să se stabilească, în al treilea rând, dacă, în temeiul dreptului Uniunii în domeniul protecției internaționale, o decizie de acordare a statutului de refugiat adoptată de autoritatea decizională competentă a unui stat membru poate produce un efect obligatoriu în privința unei proceduri de extrădare care îl vizează pe refugiatul în cauză și care este desfășurată, cu ocazia unei cereri formulate de statul terț de origine al acestui refugiat, de autoritatea competentă a unui alt stat membru, în așa fel încât această din urmă autoritate trebuie să refuze extrădarea refugiatului menționat ca urmare a existenței unei asemenea decizii.

46 În acest context, trebuie să se țină seama, pe lângă dispozițiile Directivelor 2011/95 și 2013/32, evocate de instanța de trimitere în întrebarea sa preliminară, de ansamblul dispozițiilor relevante ale dreptului Uniunii, inclusiv de cele ale cartei.

47 Astfel, pentru a putea oferi un răspuns util instanței care i-a adresat o întrebare preliminară, Curtea poate fi pusă în situația de a lua în considerare norme de drept al Uniunii la care instanța națională nu a făcut referire în enunțul întrebării sale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 martie 1986, Tissier, 35/85, EU:C:1986:143, punctul 9, precum și Hotărârea din 2 martie 2023, PrivatBank și alții, C-78/21, EU:C:2023:137, punctul 35).

48 În această privință, *primo*, Directiva 2013/32 are, potrivit articolului 1 din aceasta, „scopul […] de a stabili proceduri comune de acordare și retragere a protecției internaționale în temeiul Directivei [2011/95]”.

49 Articolul 9 din Directiva 2013/32 figurează în capitolul II din aceasta, consacrat principiilor și garanțiilor fundamentale ale procedurii de protecție internațională. Articolul 9 alineatul (1) din această directivă acordă solicitantului de protecție internațională dreptul de a rămâne pe teritoriul statului membru în cauză în cursul procedurii de examinare a cererii sale. Articolul 9 alineatul (2) din directiva menționată autorizează statele membre să prevadă o excepție de la respectivul drept în cazurile vizate la această dispoziție, printre care în special cel al extrădării solicitantului către un stat terț. O asemenea extrădare este în acest caz subordonată, în conformitate cu articolul 9 alineatul (3) din aceeași directivă, condiției ca autoritățile competente ale acestui stat membru să fie convinse că decizia de extrădare în cauză nu va duce la o returnare directă sau indirectă a persoanei reclamate cu încălcarea obligațiilor internaționale și a obligațiilor față de Uniune ale statului membru respectiv.

50 Reiese, așadar, din modul de redactare și din structura articolului 9 din Directiva 2013/32, precum și din amplasarea sa în economia generală a acestei directive că, după cum a arătat domnul avocat general la punctul 77 din concluzii, acest articol guvernează numai situația unei extrădări care intervine în cursul procedurii de examinare a unei cereri de protecție internațională. În schimb, articolul menționat nu guvernează situația, în discuție în litigiul principal, a unei extrădări care intervine după acordarea acestei protecții de către un stat membru.

51 *Secundo*, articolul 21 alineatul (1) din Directiva 2011/95, care figurează în capitolul VII din aceasta, intitulat „Conținutul protecției internaționale”, amintește obligația statelor membre de a respecta principiul nereturnării în temeiul obligațiilor lor internaționale. Această dispoziție

constituie astfel o expresie specifică a principiului nereturnării garantat, ca drept fundamental, de articolul 18 și de articolul 19 alineatul (2) din cartă coroborate cu articolul 33 din Convenția de la Geneva [a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 noiembrie 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Îndepărtare – Canabis medicinal), C-69/21, EU:C:2022:913, punctul 55, precum și Hotărârea din 6 iulie 2023, Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Refugiat care a săvârșit o infracțiune gravă), C-663/21, EU:C:2023:540, punctul 49].

52 Or, în măsura în care decizia unui stat membru de a da curs cererii de extrădare emise de statul de origine împotriva unui resortisant al unei țări terțe precum A., care a obținut statutul de refugiat într-un alt stat membru în conformitate cu normele dreptului derivat al Uniunii în materie de protecție internațională, ar avea ca efect privarea acestui resortisant de drepturile și de avantajele prevăzute în capitolul VII din Directiva 2011/95, este necesar să se constate că procedura de extrădare desfășurată în primul stat membru ține de punerea în aplicare a dreptului Uniunii, în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă.

53 În consecință, drepturile fundamentale consacrate de cartă și în special cele garantate la articolul 18 și la articolul 19 alineatul (2) din aceasta trebuie să fie pe deplin respectate de autoritatea statului membru însărcinată cu examinarea unei cereri de extrădare formulate de un stat terț și care vizează un resortisant al unei țări terțe care a obținut statutul de refugiat într-un alt stat membru.

54 Prin urmare, trebuie să se stabilească dacă articolul 21 alineatul (1) din Directiva 2011/95 coroborat cu articolul 18 și cu articolul 19 alineatul (2) din cartă se opune unei extrădări în condiții precum cele în discuție în litigiul principal.

55 În această privință, este necesar să se precizeze de la bun început că autoritatea competentă în materie de extrădare a statului membru solicitat nu poate autoriza extrădarea unui resortisant al unei țări terțe căruia i-a fost recunoscut statutul de refugiat de către un alt stat membru către această țară terță atunci când o asemenea extrădare ar încălca articolul 21 alineatul (1) din Directiva 2011/95 coroborat cu articolul 18 și cu articolul 19 alineatul (2) din cartă.

56 În ceea ce privește în special aceste din urmă dispoziții, pe de o parte, potrivit articolului 18 din cartă, „[d]reptul de azil este garantat cu respectarea normelor prevăzute de [Convenția de la Geneva] și de [Protocolul privind statutul refugiaților] și în conformitate cu [Tratatul UE] și cu [Tratatul FUE]”.

57 Potrivit jurisprudenței Curții, revine statelor membre sarcina de a garanta solicitanților și beneficiarilor de protecție internațională exercitarea efectivă a dreptului consacrat la această dispoziție [a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 iunie 2023, Comisia/Ungaria (Declarație de intenție prealabilă unei cereri de azil), C-823/21, EU:C:2023:504, punctul 52].

58 După cum a subliniat domnul avocat general la punctul 47 din concluzii, atât timp cât persoana solicitată are calitatea de refugiat, în sensul articolului 2 litera (d) din Directiva 2011/95 și al articolului 1 secțiunea A din Convenția de la Geneva, o extrădare a acestei persoane în țara sa terță de origine ar avea ca efect privarea sa de exercitarea efectivă a dreptului conferit de articolul 18 din cartă. Prin urmare, atâta vreme cât persoana menționată îndeplinește condițiile pentru a beneficia de această calitate, articolul 18 din cartă se opune extrădării sale către țara terță din care a fugit și în care riscă să fie persecutată.

59 În speță, aceasta înseamnă că, atât timp cât subzistă un risc ca A. să sufere pe teritoriul statului său terț de origine, din care provine cererea de extrădare, persecuțiile politice din cauza cărora autoritățile italiene i-au acordat statutul de refugiat, extrădarea sa în acest stat terț este exclusă în temeiul articolului 18 din cartă.

60 În această privință, simpla împrejurare că urmărirea penală pentru care se solicită extrădarea lui A. se întemeiază pe alte fapte decât aceste persecuții nu poate fi suficientă pentru a înlătura acest risc.

61 Pe de altă parte, articolul 19 alineatul (2) din cartă interzice în termeni absoluți îndepărtarea unei persoane către un stat în care există un risc serios de a fi supusă pedepsei cu moartea, torturii sau altor pedepse sau tratamente inumane sau degradante [a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 iulie 2023, Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Refugiat care a săvârșit o infracțiune gravă), C-663/21, EU:C:2023:540, punctul 36, precum și jurisprudența citată].

62 În consecință, atunci când persoana vizată de o cerere de extrădare invocă un risc serios de tratament inuman sau degradant în cazul extrădării, statul membru solicitat trebuie să verifice, înainte de a recurge la o eventuală extrădare, că aceasta din urmă nu va aduce atingere drepturilor prevăzute la articolul 19 alineatul (2) din cartă (Hotărârea din 6 septembrie 2016, Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, punctul 60, și Hotărârea din 2 aprilie 2020, Ruska Federacija, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, punctul 64).

63 Pentru a proceda astfel, acest stat membru, în conformitate cu articolul 4 din cartă, care interzice pedepsele sau tratamentele inumane sau degradante, nu se poate limita să ia în considerare doar declarațiile statului terț solicitant sau acceptarea de către acest din urmă stat a tratatelor internaționale care garantează în principiu respectarea drepturilor fundamentale. Autoritatea competentă a statului membru solicitat trebuie să se întemeieze, în scopul acestei verificări, pe elemente obiective, fiabile, precise și actualizate în mod corespunzător, elemente care pot rezulta printre altele din decizii judiciare internaționale, precum hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului, din decizii judiciare ale statului terț solicitant, precum și din decizii, din rapoarte sau din alte documente întocmite de organele Consiliului Europei sau care fac parte din sistemul Organizației Națiunilor Unite (Hotărârea din 6 septembrie 2016, Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, punctele 55-59, și Hotărârea din 2 aprilie 2020, Ruska Federacija, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, punctul 65).

64 Or, pentru a aprecia riscul de încălcare a articolului 21 alineatul (1) din Directiva 2011/95, precum și a articolului 18 și a articolului 19 alineatul (2) din cartă, împrejurarea că un alt stat membru a acordat persoanei reclamate statutul de refugiat, în conformitate cu Directivele 2011/95 și 2013/32, constituie un element deosebit de serios de care trebuie să țină seama autoritatea competentă a statului membru solicitat. Așadar, o decizie de acordare a statutului de refugiat trebuie, în măsura în care acest statut nu a fost revocat sau retras de statul membru care l-a acordat, să determine această autoritate să refuze extrădarea, în temeiul acestor dispoziții.

65 Astfel, sistemul european comun de azil, care include criterii comune pentru identificarea persoanelor care au o nevoie reală de protecție internațională, după cum subliniază considerentul (12) al Directivei 2011/95, se întemeiază pe principiul încrederii reciproce, potrivit căruia trebuie să se prezume, mai puțin în situații excepționale, că tratamentul aplicat solicitanților de protecție internațională în fiecare stat membru este conform cu cerințele dreptului Uniunii, inclusiv cu cele ale cartei, ale Convenției de la Geneva, precum și ale Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 [a se

vedea în acest sens Hotărârea din 21 decembrie 2011, N. S. și alții, C-411/10 și C-493/10, EU:C:2011:865, punctele 78-80, precum și Hotărârea din 19 martie 2019, Ibrahim și alții, C-297/17, C-318/17, C-319/17 și C-438/17, EU:C:2019:219, punctele 84 și 85].

66 În plus, după cum s-a amintit la punctul 42 din prezenta hotărâre, statul membru care a recunoscut statutul de refugiat unui resortisant al unei țări terțe sau unui apatrid poate, în conformitate cu articolul 14 din Directiva 2011/95 coroborat cu articolele 44 și 45 din Directiva 2013/32, să revoce sau să retragă acest statut de refugiat, printre altele, atunci când rezultă că acesta a încetat să mai beneficieze de statutul respectiv în temeiul articolului 11 din Directiva 2011/95 sau că este sau ar fi trebuit să fie exclus de la recunoașterea statutului menționat în temeiul articolului 12 din această din urmă directivă. În această privință, articolul 45 din Directiva 2013/32 prevede normele de procedură aferente retragerii protecției internaționale și în special garanțiile de care trebuie să beneficieze persoana în cauză în cadrul acestei proceduri.

67 Or, aceste dispoziții și procedura pe care o prevăd ar fi eludate dacă statul membru solicitat ar putea extrăda un resortisant al unei țări terțe căruia un alt stat membru i-a recunoscut statutul de refugiat în temeiul acestor directive, către țara sa de origine, dat fiind că o asemenea extrădare presupune, *de facto*, încetarea acestui statut și privarea persoanei interesate de beneficiul efectiv al protecției pe care i-o oferă articolul 18 din cartă, de drepturile și de avantajele prevăzute în capitolul VII din Directiva 2011/95, precum și de garanțiile enunțate la articolul 45 din Directiva 2013/32.

68 Ținând seama de importanța pe care o are o atare decizie de acordare a statutului de refugiat pentru aprecierea unei cereri de extrădare provenite din țara de origine a unui beneficiar al statutului de refugiat, este necesar să se considere, după cum a subliniat domnul avocat general la punctul 112 din concluzii, că, în temeiul principiului cooperării loiale prevăzut la articolul 4 alineatul (3) primul paragraf TUE, potrivit căruia Uniunea și statele membre se respectă și se ajută reciproc în îndeplinirea misiunilor care decurg din tratate (Hotărârea din 6 septembrie 2016, Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, punctul 42), și care își găsește o expresie concretă la articolul 36 din Directiva 2011/95, precum și la articolul 49 din Directiva 2013/32, autoritatea competentă în materie de extrădare a statului membru solicitat trebuie să inițieze, cât mai curând posibil, un schimb de informații cu autoritatea celuilalt stat membru care a acordat persoanei solicitate statutul de refugiat. În acest sens, îi revine sarcina de a informa această din urmă autoritate cu privire la cererea de extrădare referitoare la persoana respectivă, de a-i transmite avizul său cu privire la această cerere și de a solicita din partea sa transmiterea, într-un termen rezonabil, atât a informațiilor aflate în posesia sa care au condus la acordarea respectivului statut, cât și a deciziei sale cu privire la aspectul dacă este sau nu necesar să îi revoce sau să îi retragă statutul de refugiat persoanei menționate.

69 Pe de o parte, acest schimb de informații este destinat să permită autorității competente în materie de extrădare a statului membru solicitat să procedeze în deplină cunoștință de cauză la verificările care îi revin în temeiul articolului 18 și al articolului 19 alineatul (2) din cartă.

70 Pe de altă parte, schimbul de informații permite autorității competente a celuilalt stat membru să revoce sau să retragă, dacă este cazul, statutul de refugiat în temeiul articolului 14 din Directiva 2011/95, cu respectarea deplină a garanțiilor enunțate la articolul 45 din Directiva 2013/32.

71 Ținând seama de cele ce precedă, dreptul Uniunii nu s-ar opune unei extrădări numai în ipoteza în care autoritatea competentă a statului membru care a acordat persoanei solicitate statutul de refugiat decide să revoce sau să retragă acest statut în temeiul articolului 14 din Directiva

2011/95 și în măsura în care autoritatea competentă în materie de extrădare a statului membru solicitat ajunge la concluzia că această persoană nu are sau nu mai are calitatea de refugiat și că nu există niciun risc serios ca, în cazul extrădării persoanei respective în statul terț solicitant, aceeași persoană să fie supusă în acest stat pedepsei cu moartea, torturii sau altor pedepse sau tratamente inumane sau degradante.

72 Având în vedere ansamblul motivelor care precedă, este necesar să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 21 alineatul (1) din Directiva 2011/95 coroborat cu articolul 18 și cu articolul 19 alineatul (2) din cartă trebuie interpretat în sensul că, atunci când un resortisant al unei țări terțe care a obținut statutul de refugiat într-un stat membru face obiectul, într-un alt stat membru, pe teritoriul căruia are reședința, al unei cereri de extrădare provenite din statul său terț de origine, statul membru solicitat nu poate autoriza extrădarea fără să fi inițiat un schimb de informații cu autoritatea care a acordat acest statut persoanei reclamate și în lipsa revocării statutului menționat de către această autoritate.

Cu privire la cheltuielile de judecată

73 Întrucât, în privința părților din litigiile principale, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

Articolul 21 alineatul (1) din Directiva 2011/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate coroborat cu articolul 18 și cu articolul 19 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene

trebuie interpretat în sensul că

atunci când un resortisant al unei țări terțe care a obținut statutul de refugiat într-un stat membru face obiectul, într-un alt stat membru, pe teritoriul căruia are reședința, al unei cereri de extrădare provenite din statul său terț de origine, statul membru solicitat nu poate autoriza extrădarea fără să fi inițiat un schimb de informații cu autoritatea care a acordat acest statut persoanei reclamate și în lipsa revocării statutului menționat de către această autoritate.

Semnături